

Nr 80

Av herrar **Ohlin** och **Hedlund**, *angående konstnärstipendier m.m.*

(Lika lydande med motion nr 60 i Första kammaren)

Under de senaste åren har en upprustning skett av samhällets kulturfrämjande åtgärder, samtidigt som de konstnärer som fått del av samhällets stöd kunnat arbeta i större frihet än tidigare. Utvecklingen på det kulturpolitiska området har därmed gått åt rätt håll. Det samhälleliga kulturstödet måste även under de närmaste åren undergå en fortsatt expansion.

Större vikt bör framdeles fästas vid spridningen av de resultat de kulturpolitiska ansträngningarna medför. Möjligheterna att i ökad utsträckning få tillgång till och kontakt med den seriösa kulturen i olika former måste avsevärt förbättras. Detta gäller speciellt för dem som bor utanför storstadsregionerna.

Konstnärstipendierna

De fyra organ (styrelsen för Sveriges författarfond, Akademien för de fria konsterna, Musikaliska akademien och Konstnärstipendienämnden) vilka svarar för utdelning av de statliga konstnärstipendierna har begärt anslagshöjningar med sammanlagt 3 241 000 kronor för kommande budgetår. Departementschefen vill för sin del endast tillstyrka en anslagshöjning med 300 000 kronor. Mot bakgrund av att den totala anslagshöjningen för innevarande budgetår endast blev 100 000 kronor och vi i motioner vid 1966 års riksdag krävde ökning med ytterligare 390 000 kronor noterar vi att de önskemål vi framfört om ökat stöd till konstnärer nu till viss del föreslås bli tillgodosedda. Det är emellertid uppenbart att stora behov föreligger av ytterligare ökat stöd, vilket tydligt framgår av de belopp stipendiemyndigheterna äskat. Enbart stipendiemyndigheterna för måleri m.m. har således begärt en höjning av anslagen med 2 364 000 kronor. Departementschefen tillstyrker på den punkten en höjning av endast 180 000 kronor. Diskrepansen mellan begärd och föreslagen höjning är enligt vår mening av den storleksordningen, att det på det här området uppenbarligen föreligger en allvarlig eftersläpning vad de kulturstödjande åtgärderna beträffar. Vi vill i det här sammanhanget erinra om att den anslagshöjning med 390 000 kronor utöver regeringens förslag, som vi framlade i motioner vid 1966 års riksdag, också avsåg att i sin helhet komma gruppen »konstnärer inom måleri m.m.» till godo. Förslaget syftade främst till att förbättra de unga konstnärernas arbetsvillkor.

När det statsfinansiella läget det tillåter bör detta anslag på nytt höjas betydligt. Enligt en undersökning vi lät utföra för ett år sedan ökar de yngre konstnärernas möjligheter att komma i åtnjutande av statliga konstnärsstipendier relativt sett mycket kraftigt när antalet stipendier växer. Inte minst av den anledningen är det angeläget med ett ytterligare utbyggt konstnärstöd.

Av årets statsverksproposition framgår att departementschefen nu tillmötesgår stipendiemyndigheternas begäran och konstnärorganisationernas önskemål om vissa ändringar i de gemensamma bestämmelserna. Stipendiemyndigheterna föreslås få större frihet än nu att avgöra villkoren för stipendieinnehavet med hänsyn till de speciella förhållanden som råder inom varje berörd konstnärsgrupp. Likaså föreslås att stort arbetsstipendium skall kunna utgå med högst 15 000 kronor mot tidigare 12 000 kronor. Sådant stipendium avses också kunna utgå i högst fem år mot tidigare tre år. Alla dessa åtgärder är ägnade att förbättra konstnärernas arbetsvillkor och ligger i linje med vad vi tidigare framfört.

Konstnärbelöningarna

Konstnärbelöningarna torde som vi tidigare framhållit ha ganska liten betydelse som stöd åt de nu mest aktiva konstnärerna. Dels är medelåldern bland innehavarna av konstnärbelöningar relativt hög, dels utdelas belöningarna ofta till personer som inte får något egentligt ekonomiskt utbyte av dem. Belöningarna skall visserligen ge innehavarna en tryggad årsinkomst om fem gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring, men det faktiska utfallet blir genom reduktionsreglerna betydligt lägre. Konstnärbelöningens maximibelopp uppgick under 1966 till 26 500 kronor och höjs fr.o.m. innevarande år till 27 500 kronor. Enligt en undersökning vi låtit utföra har emellertid av de under 1966 105 formellt belönade konstnärerna knappt hälften eller 44 av dem erhållit någon form av belöningsmedel. Beloppen har varierat mellan 26 496 kronor och 1 116 kronor. Den genomsnittsbelöning som utgått uppgick till ca 13 500 kronor. Om anslaget för belöningarna slås ut på hela antalet belönade konstnärer blir statens kostnad 5 654 kronor per belönad.

Vi vill ifrågasätta om inte konstnärbelöningarna i sin helhet bör tas upp till förnyat övervägande. Det bör vara möjligt att inom ramen för utgående belopp ge dessa belöningar en sådan utformning att de betydligt bättre än för närvarande kan tillgodose syftet att ge ekonomiskt stöd och trygghet åt förtjänta konstnärer, som av olika anledningar är i behov därav. I den mån samhället önskar visa sin erkänsla för konstnärliga insatser av personer, som på grund av sina ekonomiska förhållanden inte kan komma i fråga för penningbelöning, kan det övervägas att på annat sätt tillgodose behovet av hedersbevisning.

Den konstruktion konstnärbelöningarna fått är enligt statsutskottets utlåtande nr 47 vid 1966 års riksdag mera inriktad på den belönades sociala trygghet för framtiden än på ekonomiskt stöd under den tid vederbörande är aktivt verksam. Vi kan inte helt acceptera denna konstruktion. Vi finner vidare att det skett en glidning i regeringens uppfattning av syftet med belöningarna. Till en början framfördes hedersbevisningen som ett motiv för dessa belöningars tillkomst. Nu har trygghetsaspekten blivit huvudmotivet. Vi vill inte bestrida att båda dessa motiv i och för sig är riktiga som grunder för olika former av belöningar, men vi vill ifrågasätta om inte konstnärerna själva vore mer betjänta av ett kraftfullare ekonomiskt stöd under deras egen aktiva och produktiva tid. Därigenom skulle många av dem ges arbetsro och kunna arbeta i frihet utan större ekonomiska hänsynslaganden. Vi förordar att konstnärbelöningarna i framtiden ges den av oss här skisserade utformningen.

Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader m.m.

I upprepade motioner under de senaste åren har vi påmint om det positiva gensvar som den s.k. procentregeln erhöll vid 1962 års riksdag. Regeln syftar till att i anslagen till statliga byggnader medel bör inräknas för konstnärlig utsmyckning ej understigande en procent av byggnadskostnaderna.

Tyvärre har Kungl. Maj:t inte vare sig i årets eller de tre närmast föregående årens budgetförslag ansett sig kunna bereda utrymme för procentregelns återinförande. Enligt vår uppfattning är det angeläget att anslaget till förvärv av konst successivt höjes så att det snarast möjligt uppgår till minst en procent av byggkostnaderna för statens byggnader.

I årets statsverksproposition föreslås anslaget till förvärv av konst för statens byggnader utgå med oförändrat belopp, d.v.s. 1 800 000 kronor, även för budgetåret 1967/68. Statens konstråd har ansett att anslaget etappvis bör höjas i riktning mot procentregeln. Konstrådet begär en höjning av anslaget med 700 000 kronor nästa budgetår. Vid beräkningen av anslagsbehovet har hänsyn tagits till den statliga byggnadsverksamhetens omfattning, ökade materiel- och tillverkningskostnader samt den fr.o.m. innevarande budgetår vidgade möjligheten att genom anslaget bekosta förvärv av konst även till äldre byggnader. Kostnaderna för statliga nybyggnader, som anses böra få del av anslaget för konstförvärv, beräknas för nästa budgetår till minst 800 miljoner kronor. Enprocentregeln skulle således kosta 8 miljoner kronor.

Det är av vikt, att konstrådet får tid på sig att planera inköp av konst. Sedan något år har konstrådet bemyndigande att beställa konst under ett visst budgetår för inköp nästföljande budgetår. Sådant bemyndigande föreslås även i årets statsverksproposition. Vi vill föreslå, att medelsramen för

detta bemyndigande höjes med 500 000 kronor. Härigenom inriktas planeringen bättre på procentregelns successiva införande. Anslaget belastas inte förrän budgetåret 1968/69.

Bibliotekersättningen

Styrelsen för Sveriges författarfond föreslår att bibliotekersättningens grundbelopp höjs och anger härigenom det ökade medelsbehovet för nästa budgetår till 1 212 000 kronor. Genom att styrelsen dessutom räknar med ökning av antalet boklån föreligger ett ytterligare medelsbehov av 107 000 kronor. Totalt begär styrelsen således en höjning med 1 319 000 kronor. Departementschefen anser sig emellertid inte kunna tillstyrka mer än 170 000 kronors höjning till totalt 2 800 000 kronor.

Författarfondens styrelse har upprepade gånger krävt att bibliotekersättningen skall höjas. Enligt vår uppfattning bör också författarna få del av den standardhöjning som tillkommer övriga grupper i samhället. Då utrymme härför föreligger bör bibliotekersättningens grundbelopp därför höjas väsentligt och därmed högre sammanlagda anslag utgå.

Rikskonsertverksamhet

Rikskonsertverksamhet bedrivs sedan budgetåret 1963/64 på försök i fyra län, nämligen Malmöhus, Jönköpings, Östergötlands och Norrbottens län. Försöksverksamheten innefattar konserter med svenska och utländska tonkonstnärer för skolan och för ungdomsgrupper utanför skolan samt för den publik som i första hand besöker kvällskonserter. Till konserterna utgår statsbidrag medan kostnaderna för verksamhetens centrala administration bestrids helt av statsmedel.

Vi är angelägna framhålla att denna försöksverksamhet snarast möjligt ges permanent karaktär och utvecklas till att omfatta samtliga län. I en partimotion från vårt håll vid 1965 års riksdag framhöll vi vikten av att ökat stöd tillkom landsortens musikliv. Vi anser att rikskonsertverksamheten bör stödjas som en väg att sprida kulturprodukter och kulturaktiviteter till olika delar av landet. Kulturlivet får inte koncentreras till vissa större befolkningscentra utan måste göras tillgängligt för alla.

Av samma skäl önskar vi se en spridning även av den pågående försöksverksamheten med riksutställningar, vilken inleddes så sent som föregående budgetår. Likaså bör riksteaterverksamheten liksom övrig turnéteaterverksamhet ges ytterligare stöd och snabbt utbyggas för att allt fler regioner skall kunna få del av även dessa kulturyttringar.

Under hänvisning till ovan anförd motivering hemställer vi,
att riksdagen måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till 1968 års riksdag om sådan utformning av konstnårsbelöningarna att

de i större utsträckning tillgodoser behovet av ekonomiskt stöd till förtjänta konstnärer;

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att medge statens konstråd att under nästa budgetår beställa konst för 500 000 kronor i tillägg till Kungl. Maj:ts förslag d.v.s. för 2 500 000 kronor, avseende inköp under budgetåret 1968/69.

Stockholm den 17 januari 1967

Bertil Ohlin (fp)

Gunnar Hedlund (cp)
